

השרולה באירופה
(בעקבות סיור מקצועי)

בשילוב עם השתלמותי באירופה, הוטל עלי התפקיד לרכוש מספר עגלי רבייה מגזע השרולה בצרפת עבור א.מ.ב.ל ואגודת „און“. תפקיד זה חייב אותי להתחקות על טיבו של גזע זה ולאסוף את המידע המעודכן, שנצטבר בצרפת ובאנגליה, והמתייחס להכלאות השרולה עם השחרוֹלֶבֶן. יחד עם הח' סמי ריין מעין־הנציב ביקרנו באיזור העיקרי של גידול השרולה בגֶבֶר ובֶשְׂרֹל. האיזור שוכן במרכז צרפת, ברובו הגדול מכוסה כרי מרעה טבעי, בעל טיב מעולה, ופרנסת החקלאים על גידול השרולה, שמהווה כ־80% מכלל הבקר באותו איזור. בצרפת כולה מגדלים 7.5 מיליונים ראשי בקר, והשרולה הוא הגזע השלישי בתפוצתו – 1.3 מיליוני ראש, שהם 17.5% מכלל הבקר, לאחר הגזע הפריזי (2.1 מיל') והנורמנדי (1.9 מיל'). סיורנו אורגן ע"י מרכז ספר העדר השרולזי, השוכן בעיר נבר. במשך 4 ימים ביקרנו ב־40 משקים, ברפתות ובשדות המרעה. העדרים שוהים במשך כ־9 חודשים במרעה, ורק כששדות המרעה מכוסים בשלג מחזיקים את הבקר ברפתות. פרת השרולה היא בהמת בשר מובהקת, בעלת שלד חזק מאוד, בייחוד ברגליים ובכתפיים, מצטיינת בגופה ארוכה ובכושר קרימת בשר טוב, במיוחד בחלקים האחוריים. התרשמנו מהכושר הגבוה של נצילות המזון, וראינו פרות שמשקלן מתקרב לטונה, כשמזונן העיקרי המרעה בתוספת קטנה מאוד של מזון מרוכז. עונת ההמלטות העיקרית חלה בין החודשים ינואר־אפריל, שבה ממליטות 80% מהפרות. הפרות אינן נחלבות כלל, וכל החלב מיועד לולד היונק את אמו. במידה ולאם שפע של חלב, התפתחות הולד טובה ומהירה. ראינו עגלים בני 5 חודשים, אשר עדיין ינקו. צורת גידול זו איננה מאפשרת לעמוד על כושרו התורשתי של הולד לגדול, אלא מעידה, בעיקר, על רמת התנאים הסביבתיים. הרי מספר נתונים זואומטריים על גזע השרולה, כפי שפורסמו על־ידי ספר העדר השרולזי.

התכונה בבהמה מבוגרת	פ ר	פ רה
משקל חי	1,150 ק"ג	738 ק"ג
היקף החזה	200.4 ס"מ	194.8 ס"מ
עומק החזה	80.0 ס"מ	73.0 ס"מ
אורך הגופה	172.8 ס"מ	158.4 ס"מ

משקלים ממוצעים מהלידה עד גיל 9 חודשים:

ג יל	ז כ ר י ם		נ ק ב ו ת	
	מס' ראשים	ק"ג	מס' ראשים	ק"ג
בלידה	695	45.3	793	42.1
3 חודשים	1,021	143.0	966	129.0
6 חודשים	900	244.0	862	211.0
9 חודשים	310	336.0	389	268.0

גדילה יומית מהלידה עד גיל 9 חודשים :

826 זכרים — 1114 גרם ליום, 742 נקבות — 945 גרם ליום.			
תפוקה מנקבה :			
גיל השחיטה	16 חודשים	2 שנים	3 שנים
משקל ברוטו	632 ק"ג	742 ק"ג	766 ק"ג
משקל טבחה	420 ק"ג	494 ק"ג	526 ק"ג
% טבחה	66.3%	66.6%	68.7%

במספר עדרים, שמגדלים עגלים לרבייה, נראו פרות מגזעי חלב (פריזי או נורמנדי), שהניקו עגלי השרולה. עגלים אלה היו מפותחים יותר מעמיתיהם, שגדלו על חלב אמם, ואין אפשרות להשוואה אובייטיבית.

אחת הבעיות החשובות, עליה נתנו את דעתנו, היא בעית אופן ההמלטה. אין להשיג על כך אינפורמציה אובייטיבית גם בעדרי ספר העדר. האיכר, המעוניין בשיווק עגליו לרבייה, מדווח לספר העדר על אופן ההמלטה ועל גודל הולד בעת ההמלטה. אין שוקלים את הולדות לאחר הלידה, אלא בעל העגל מעריך את משקלו. נתונים אלה מועברים לספר העדר, והם משמשים בסיס לקביעת כושרו התורשתי של פר מסוים לגבי אופן ההמלטה ומהירות הגדילה. השליטה בספר העדר היא בידי החקלאים, המגדלים את הפרים לצרכי הרבעה, ואינם מעוניינים בפיתוח ההזרעה המלאכותית. רק 35% מכלל בקר השרולה נמצא בהזרעה, בעוד הממוצע הארצי לכלל הבקר שבהזרעה הוא 66%.

העבודה הטיפוחית של האגודות להזרעה עומדת על רמה גבוהה יותר, ומבוססת על שיפוט גופני של אם ואב העגל, וכן בהערכת העגל עצמו, המתבטאת בניקוד. לדוגמא: העגל „אמפיר” שנרכש עבור אגודת „און” הוא בן לפר נבחן טרסואר — מאגודה להזרעה. „אמפיר” נולד ב־28.6.69 במשקל 43 ק"ג. 22 בני „טרסואר”, בשני מחזורים הגיעו ל־103 נקודות, כלומר 3% מעל לממוצע של העדרים בהם גדלו. לצרכי השוואה מובאות בזה השקילות שבוצעו אצלנו, של פרי השרולה שיובאו בשנת 1967, „שרלי” ו„דה־גול”.

משקל בגיל	שרלי	דה־גול	אמפיר
שנה וחצי	615 ק"ג	664 ק"ג	710 ק"ג
שנתיים	820 ק"ג	850 ק"ג	
שלוש	1020 ק"ג	1,100 ק"ג	
ארבע	1,090 ק"ג	1,170 ק"ג	

נתונים על אופן ההמלטה של „שרלי” ו„דה־גול” בהשוואה לפרים ישראליים-פריזיים

לפי סיכומי המחשב במשקי ביקורת החלב, סיכום מצטבר לשנים 68/69 ו־69/70

מס' המלטות של פרות	ימי הריון בממוצע	המלטות קשות	נולדו מתים	מתו תוך שבוע ראשון
באחוזים				
סה"כ מפרים ישראליים				
פעילים ועודם בחיים	276.8	1.8	2.6	2.4
שרלי	280.2	2.9	2.0	2.6
דה־גול	280.3	4.4	1.8	2.0

נתונים אלה מתיחסים לפרות בלבד, היות ועגלות לא הוזרעו בזרימת פרי שרולה.

השרולה באנגליה

ביוזמה מקצועית נבונה פעלה מועצת שיווק החלב האנגלית (מ.מ.ב.) ברכשה בצרפת 26 פרי שרולה צעירים, בשנת 1961. הודות להכנסתם למסגרת האגודה להזרעה, והפצת זירמתם לפי תכנית קבועה מראש, הצליחו להפיק את מירב המידע, המתיחס לגזע זה. הזירמה הופצה בעת ובעונה אחת בתחנות מיבחן, במשקי חקלאים, העוסקים בהכלאות חלב×בשר בגזעים שונים, ובמשקים מסחריים. עם סיכום הניסוי הרחב הזה הם הגיעו למסקנות :

- א. הכלאות השרולה עולות ב־10% במהירות גדילה על הכלאות ההרפורד ;
- ב. הכלאות השרולה בגזע הבריטי־פריזי עולות ב־5% במהירות גדילה על הגזע הפריזי הטהור ;

- ג. הכלאות השרולה מצטיינות בטיב הטבחה, במיוחד בגזעי החלב ;
- ד. הכלאות השרולה מכילות אחוז יותר גבוה של בשר אכיל ופחות שומן (ב־8% פחות מההרפורד).

לרשות הבוקרים הועמדו מאזניים ניידים לשקילה ועיקוב אחר התפתחות בני־הבקר מהלידה ועד לשחיטה. כמו כן, נערך רישום מדויק של אופן ההמלטה ו־% תמותה בלידה, והרי תמצית התוצאות :

שנת ייבוא	מספר ראשים (זכרים ונקבות)	משקל ממוצע בלידה, ק"ג	תמותה בלידה ***%	המלטות קשות, %	מהירות גדולה ליום (זכ' ונקב') גר'
1961	848	44.2	2.1	?	745
1966	*2,436	41.3	2.9	2.7	854
			(6.5—0.7)	(10.4—0.0)	
1968	**2,311	?	4.7	3.6	
			(7.7—1.7)	(6.5—1.3)	עוד לא סוכם

* מ־16 אבות ב־81 משק.

** מ־10 אבות.

*** % תמותה בלידה כולל ולדות שמתו תוך 48 שעות אחרי ההמלטה.

מסקנת עורכי המבחנים במועצת השיווק — היא, שאין הקשיים בהמלטה מהווים בעיה רצינית בהכלאות עם השרולה. יחד עם זאת נתגלו פרים בודדים, אשר צאצאיהם גרמו לקשיים גדולים בשעת ההמלטה, ואמנם לאחר המבחן הוצאו הפרים האלה מהשימוש בהזרעה. המחיר : מ־2 עד 4 לירות שטרלינג עבור 3 הזרעות ראשונות.

סיכום : צרפת — מולדת בקר השרולה. אפשר לרכוש שם פרים, אולם האינפורמציה בהקשר לתכונות המעניינות אותנו: מהירות הגדילה ואופן ההמלטה, היא שם מצומצמת ביותר, ומהימנותה מוטלת בספק. עדיפה קניית זירמה של פרי שרולה נבחנים במועצת שיווק החלב האנגלית. השימוש בזירמה זאת בהזרעת אמהות $\frac{3}{4}$ שרולה, המצויות כיום בעדרי החלב ובעדרי בקר לבשר לצרכי גידול עגלי רבייה, יכול לשמש את מטרתנו להגביר את תפוקת הבשר בעדרינו.

שכתאי רביב

„און“